

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281-50/17

Београд

дел. бр. 24127 датум: 20.06.2017.г.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПО ПРЕПОРУКАМА

Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели

Београд, јун 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА УСТАНОВА	Прихватилиште за странце у Падинској Скели
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа по препорукама НПМ
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	9. јун 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Младеновић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/ Сектор за права детета, родну равноправност и заштиту социјалних и културних права</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводиоци: Милена Роаји, <i>фарси језик</i> Радуан Мансоури, <i>арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Прихватилишту за странце у Падинској Скели су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили увид у документацију. Тиму НПМ је омогућен обилазак просторија у којима бораве странци и ненадзиран разговор са странцима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ и циља посете руководству Прихватилишта, од службеника Прихватилишта су добијене информације о тренутном стању у Прихватилишту и поступању по препорукама НПМ. Потом је тим НПМ, подељен у неколико група, остварио увид у релевантну документацију и обишао просторије за смештај (мушки и женски анекс), током чега су обављени разговори са затеченим странцима. Напоследку, на завршном разговору са руководством су изнети главни утисци о посети и налази чланова тима о стању у Прихватном центру и поштовању права странаца.

1. УВОД

НПМ је током 2016. године 2 пута посетио Прихватилиште за странце у Падинској Скели, ради праћења поступања према странцима који су смештени у овој установи. О овим посетама су сачињени извештаји, у којима је Министарству унутрашњих послова и Прихватилишту за странце упућено укупно 17 препорука за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања. У Извештају о посети обављеној 21. јуна 2016. године⁴ је упућено 7 препорука, а у Извештају о посети обављеној 12. августа 2016. године⁵ је упућено 10 препорука.⁶ Ови извештаји и одговори Министарства унутрашњих послова о поступању по упућеним препорукама су јавно објављени на интернет страници НПМ.⁷

Као главни недостатак је утврђено непостојање континуираног медицинског надзора над странцима смештеним у Прихватилишту, с обзиром да су, у периоду када су обављене посете, странци по потреби лечени у оближњем Казнено-поправном заводу у Београду – Падинској Скели. Ово је за последицу имало да нису постојали обавезни периодични лекарски прегледи нити прегледи непосредно након пријема странаца у Прихватилиште и да су полицијски службеници имали увид у податке о здравственом стању странаца, с обзиром да су они водили евиденцију о прегледима и у предметима чували здравствену документацију. Поред тога, утврђено је да је знатно отежано упознавање странаца са процедурама кроз које пролазе и њихово разумевање правне и фактичке ситуације у којој се налазе, због тога што им се уручује обавештење о правима ухапшених из члана 69. Законика о кривичном поступку,⁸ документација о поступању према странцима која се сачињава ради заштите њихових права и интереса постоји искључиво на српском језику и отежана је комуникација између полицијских службеника и странаца који не говоре енглески ни српски језик. Такође, утврђени су, између осталог, и недостаци у погледу материјалних услова смештаја, хигијене просторија и њихове опремљености, као и недовољан број полицијских службеника за несметан рад Прихватилишта.

У својим одговорима Министарство унутрашњих послова је навело да не поседује кадровске, просторне ни финансијске могућности за пружање континуране здравствене заштите странцима и да ће предузети додатне мере како би то обезбедио КПЗ Београд – Падинска Скела. Такође, НПМ је обавештен да Министарство нема стално запослене преводиоце, те да је због финансијских разлога и нередовности потребе за услугама преводиоца решавање овог проблема отежано. У погледу обрасца о правима Министарство је најавило да ће се сачекати усвајање новог Закона о странцима, а у погледу већине осталих препорука да ће се предузети мере, у складу са могућностима. Нови Закон о странцима у тренутку састављања Извештаја још увек није ни ушао у скупштинску процедуру и налази се у фази Нацрта.⁹

⁴ Бр. 281-48/16 од 6. јула 2016. год.

⁵ Бр. 281-65/16 од 19. августа 2016. год.

⁶ С обзиром да су током друге посете утврђени поједини исти недостаци као и приликом прве, НПМ је поновио неке од упућених препорука, али ће у овом Извештају оне бити наведене само једном.

⁷ "Одговор Управе граничне полиције на препоруке Заштитника грађана", 12. август 2016. год; "У Прихватилишту за странце у Падинској Скели унапређено поступање према странцима", 18. јануар 2017. год.

⁸ "Сл. гласник РС", бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

⁹ Министарство унутрашњих послова је 23. маја 2017. год. доставило Заштитнику грађана Нацрт закона о странцима ради прибављања мишљења.

2. СТАЊЕ НА ДАН ПОСЕТЕ

Стање у Прихватилишту у погледу остваривања права странаца је углавном непромењено у односу на претходне посете. У важним сегментима је чак погоршано: лечење странаца више није могуће у КПЗ Београд – Падинска Скела и у међувремену је смањен број полицијских службеника, што је утицало на ограничено остваривање појединих права странаца. Значајнија побољшања су околност да је Прихватилишту обезбеђено још једно возило за транспорт лица, као и да је свим странцима омогућено праћење телевизијског програма, који је проширен и страним каналима.

Од почетка 2017. године у Прихватилишту је боравило укупно 201 странаца, од тога је било 9 жена и 2 девојчице, што представља значајно мање малолетника него раније.¹⁰ Обе девојчице су биле у пратњи својих мајки.

У тренутку посете затечен је 21 странац, од тога 19 мушкараца и 2 жене. Најзаступљенија земља порекла је Алжир (7 мушкараца), па потом Либија (3 мушкарца). Једна жена, пореклом из Пољске, је спроведена из Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу, где је издржавала казну затвора изречену за прекршај, а друга жена је из Кубе и у Прихватилишту је са партнером који је из Сирије.

Према службеним наводима, веома мали број странаца жели да о свом боравку у Прихватилишту обавести дипломатско-конзуларно представништво своје земље, па се представништва обавештавају у око 5% случајева.

Странци са којима су обављени разговори углавном нису имали примедби на поступање службеника ангажованих у Прихватилишту нити других полицијских службеника током боравка у Србији. Понеки су се пожалили на лошу комуникацију или игнорисање од стране одређених полицијских службеника Прихватилишта. Странци су углавном потврдили да им је омогућено остваривање права у мери у којој је тим НППМ добио информације и од службеника Прихватилишта.

¹⁰ Приликом посете обављене 21. јуна 2016. год. је утврђено да је од почетка године до дана те посете овде боравило 10 малолетних странаца.

3. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

1.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће за странце који се примају у Прихватилиште за странце обезбедити образац о правима који ће им се уручити одмах по пријему и којим ће их обавестити о правној ситуацији у којој се налазе и правима која имају.

ОДГОВОР

Новим Кућним редом, који ће бити донет након усвајања новог Закона о странцима, ће бити уређени облик и садржина обрасца о правима.

Службена лица су у обавези да сваког странца обавесте о разлозима за смештај и о правима која имају током боравка, укључујући и право на жалбу.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Станцима се по пријему у Прихватилиште и даље не уручује одговарајуће писмено обавештење о правима и правној ситуацији у којој се налазе. Службеници Прихватилишта су навели НПМ да су пре око 3 месеца затражили од Министарства унутрашњих послова да се израде ови обрасци, али да одговора није било. Као и до сада, сва потребна обавештења странцима дају усмено, на енглеском језику уколико странац не разуме српски, по пријему у Прихватилиште и перманентно током њиховог боравка овде.

Више странаца са којима су чланови тима НПМ обавили разговоре су навели да не знају зашто су овде и шта ће са њима даље бити, као и да их нико није обавестио о правима која имају. Странци су имали код себе решења о одређивању боравка у Прихватилишту, али поједини нису разумели шта у њима пише. Иако ово може бити последица њиховог личног односа према поступку принудног удаљења или неразумевања садржине решења о одређивању боравка у Прихватилишту, ипак је у циљу превазилажења овог проблема, а и као мера заштите, странцима потребно обезбедити образац који им на језику који разумеју објашњава процедуру која је применљива на њих и који их обавештава о њиховим правима.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће за странце који се примају у Прихватилиште за странце обезбедити образац о правима који ће им се уручити одмах по пријему и којим ће их обавестити о правној ситуацији у којој се налазе и правима која имају.

2.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Прихватилиште за странце ће у анексу, намењеном за смештај мушких лица, побољшати хигијену спаваоница тако што ће извршити хигијенско кречење, замениће дотрајале касете за одлагање личних ствари, као и дотрајале санитарне уређаје.

Прихватилиште за странце ће спровести расположиве мере у циљу утицаја на лица смештена у Прихватилишту да одржавају личну хигијену, као и хигијену у простора у ком бораве и створиће услове за одржавање исте омогућавањем неопходних средстава и опреме.

ОДГОВОР

Биће поступљено у складу са финансијским могућностима Министарства.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Од последњих посета НПМ у мушком анексу, као ни у другим деловима Прихватилишта, нису обављани било какви радови на одржавању нити су мењани дотрајали делови намештаја и уређаја. Службеници Прихватилишта су обавестили НПМ да је у току израда пројекта реновирања комплетног објекта и изградње још једног капацитета за смештај 100 особа. Део новца је обезбеђен из донације Међународне организације за миграције (ИОМ).

Обиласком анекса за смештај мушкараца утврђено је да је ситуација са хигијеном, намештајем и инсталацијама иста као и раније. Поједине просторије су прљаве, осећа се влага и нема адекватне вентилације. Такође, и постељина је видно прљава, а према наводима затечених странаца, од почетка њиховог боравка у Прихватилишту (дуже од 2 месеца) није замењена.

НПМ поздравља кораке Министарства унутрашњих послова у правцу комплетног реновирања и проширења капацитета Прихватилишта, чиме би се омогућили адекватни услови за боравак странаца у овој установи. Међутим, имајући у виду да је у току тек фаза израде пројекта, односно да је реализација наведеног у даљој будућности, НПМ сматра да лица која се налазе или ће се налазити у Прихватилишту до реновирања не би требало да трпе последице лоших материјалних услова. С обзиром на наведено, као и чињеницу да кречење зидова не изискује значајна финансијска средства и заправо представља редовно одржавање унутрашњости објекта које би требало да се ради периодично (1 годишње), НПМ очекује од Министарства да до комплетног реновирања у Прихватилишту одржава макар минимум хигијенских и материјалних услова.

ПРЕПОРУКА

Прихватилиште за странце ће обавити кречење спаваоница и до комплетног реновирања објекта ће одржавати материјалне услове у њему.

Прихватилиште за странце ће редовно прати постељину (душеке, чаршафе и ћебад) и дотрајале делове постељине ће заменити новим.

3.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Став НПМ је да би у новом Упутству о кућном реду и правилима боравка у Прихватилишту за странце, поред горе наведених, требало да стоје и одредбе о личним стварима које странац који борави у Прихватилишту може држати код себе и о начину чувања ствари које су му привремено одузете, као и одредбе о начину остваривања права и њиховој заштити (могућност обраћања и на који начин

полицјским службеницима ради остваривања права и могућност притуживања управнику Прихватилишта, уколико странац сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе).

Даље, имајући у виду да је садашњим Упутством прописано да се странцу омогућава купање најмање два пута недељно у летњем и једном недељно у зимском периоду, што је недовољно за одржавање доброг нивоа хигијене, новим Упутством је потребно предвидети учесталије купање (најмање три пута недељно).

Такође, омогућавање посете свештеног лица не би требало бити условљено постојањем већег броја странаца исте вероисповести, како је то сада предвиђено, већ се сваком странцу треба омогућити, у оквиру правила кућног реда Прихватилишта, посета и разговор са свештеним лицем.

ОДГОВОР

Нови Кућни ред ће садржати детаљније одредбе, а ова права у пракси нису ограничавана.

НАЛАЗИ НППМ из 2017. године

Потребно је даље праћење

Странци са којима су обављени разговори углавном нису имали примедби на услове за одржавање личне хигијене (*видети препоруку бр. 8*).

Са друге стране, омогућава им се једна посета недељно, у трајању око 20 минута, што није довољно за одржавање контаката са спољним светом.¹¹ Такође, странци су навели и да се често дешава да у понуди за куповину нема картица за телефон, услед чега нису у могућности да га користе. Ове наводе су потврдили и службеници Прихватилишта и објаснили да је проблем у доступности на тржишту телефонских картица компаније са којом је склопљен уговор.

Личне ствари се од странаца одузимају као и до сада, а потврде о одузетим стварима се чувају у предметима.

С обзиром да је у току рамазан, подела obroка за оне странце који га обележавају је организована по заласку сунца.

Нацртом закона о странцима који је достављен Заштитнику грађана ради давања мишљења је предвиђено да ће се Кућним редом и правилима боравка у Прихватилишту, који доноси министар унутрашњих послова у року од 6 месеци од дана ступања на снагу закона, нарочито уредити право странца да у предвиђеној процедури искаже незадовољство условима смештаја у Прихватилишту.

ПРЕПОРУКА

Прихватилиште за странце ће омогућити да посете странцима трају најмање 1 сат недељно.

Министарство унутрашњих послова ће странцима који су смештени у Прихватилишту омогућити несметано коришћење телефона.

¹¹ Информативни документ Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, Имиграциони притвор CPT/Inf (2017) 3, објављен 2017. год, Део V, пар. 6:

Притвореним имигрантима би требало понудити могућност да примају посете неколико пута сваке седмице. У најмању руку, требало би им омогућити да приме барем једну једночасовну посету седмично.

4.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити да обрасци записника о отпусту странца из Прихватилишта, потврде о привремено одузетим предметима од странца, као и образац о правима странца буду преведени и доступни на језицима које разуме највећи број странаца који бораве у Прихватилишту (енглески, арапски, фарси, урду итд.).

Министарство унутрашњих послова ће у случајевима неопходности јасне и прецизне комуникације службеника Прихватилишта и здравствених радника са странцима који не разумеју српски ни енглески језик обезбеђивати преводиоца на језик који разумеју.

ОДГОВОР

Предузеће се мере.¹²

Министарство унутрашњих послова нема запослене преводиоце, биће предузете мере како би проблем био решен, али отежано због финансија и нередовности потребе за преводиоцем.¹³

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године**Није поступљено по препоруци**

Мере у циљу поступања по овој препоруци нису предузете, па недостаци у могућности упознавања странаца са процедурама кроз које пролазе у Прихватилишту и у комуникацији службеника са онима који не разумеју српски ни енглески језик и даље постоје.

Обрасци и потврде који се издају странцима нису преведени, односно још увек им се уручују документа која су састављена на српском језику. Такође, комуникација са странцима се и даље обавља претежно на енглеском језику, а са онима који не разумеју српски ни енглески језик на исти начин као и до сада, односно посредством других странаца. Прихватилиште повремено користи преводиоце невладиних организација које посећују ову установу у циљу пружања различитих врста помоћи странцима. Прихватилишту није омогућено да користи услуге преводаца који посредују у комуникацији полицијских службеника са мигрантима на територији Србије и чије су услуге омогућене средствима међународних организација.

Затечени странци који не разумеју српски језик су члановима тима навели да са службеницима комуницирају на енглеском језику и да се за речи које не знају сналазе показивањем. Како не знају сви добро енглески, понеки су се пожалили на отежану комуникацију.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити да обрасци докумената који се издају странцима током боравка у Прихватилишту за странце (записник о отпусту, потврда о привремено одузетим предметима од странца, образац о правима и сл.) буду преведени и доступни на језицима које разуме највећи број странаца који бораве у Прихватилишту (енглески, француски, арапски, фарси, урду итд.).

¹² Обавештење о поступању по препорукама из Извештаја о посети обављеној 21. јуна 2016. год.

¹³ Обавештење о поступању по препорукама из Извештаја о посети обављеној 12. августа 2016. год.

Министарство унутрашњих послова ће у случајевима неопходности јасне и прецизне комуникације службеника Прихватилишта са странцима који не разумеју српски ни енглески језик обезбеђивати преводиоца на језик који разумеју.

5.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће изменити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не увек приликом транспорта сваког лица, као што је сада предвиђено.

У Прихватилишту за странце полицијски службеници неће увек приликом транспорта странаца службеним возилом свако лице везивати, већ ће то чинити само када сматрају да је то неопходно, у законом предвиђеним случајевима.

ОДГОВОР

Полицијски службеници поступају у складу са Упутством, а затражиће правно тумачење Министарства унутрашњих послова да ли је Упутство у складу са Законом о полицији.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Делимично је поступљено по препоруци

Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима¹⁴ и даље није измењено у складу са препоруком, па је чл. 13. ст. 2. Упутства и даље предвиђено да се лице приликом транспорта везује средствима за везивање. Такође, Прихватилиште није добило правно тумачење о сагласности Упутства и Закона о полицији.

Ипак, током посете је утврђено да се приликом спровођења из Прихватилишта странци везују мање него раније: од почетка године до дана посете средства за везивање су примењена 6 пута, а током целе 2016. године су примењена 39 пута. Према наводима службеника странци се везују само приликом коришћења службеног возила које нема заштитну мрежу између дела у који се смештају лица која се транспортују и дела у ком се налазе полицијски службеници. Поједини странци са којима су обављени разговори су навели да приликом извођења из Прихватилишта нису били везивани.

6.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Овлашћени полицијски службеник у Прихватилишту за странце ће проверити сваку употребу средстава принуде од стране полицијских службеника који раде у Прихватилишту и оценити да ли је средство принуде у конкретном случају употребљено оправдано и правилно.

ОДГОВОР

У сваком случају употребе мера принуде се даје оцена оправданости употребе.

¹⁴ 01 бр. 7989/12-10 од 10. 12. 2012. год.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Поступљено је по препоруци

Увидом у документацију о употреби мера принуде утврђено је да се она уредно води, да је о свакој употреби састављен детаљан извештај и да је оправданост и законитост употребе проверена од стране надређених полицијских службеника.

Једина мера принуде која је од почетка 2017. године употребљавана су средства за везивање и то увек приликом спровођења странаца.

7.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће у Прихватилишту за странце обезбедити пружање континуиране здравствене заштите странцима који бораве у овој установи.

Здравствену документацију и евиденцију о лечењу странаца водиће здравствени радник, а подаци из здравствене документације и евиденције неће бити доступни немедицинском особљу.

Медицинску терапију (лекове и слично) странцима који бораве у Прихватилишту ће делити искључиво медицинско особље.

ОДГОВОР

Министарство унутрашњих послова не поседује кадровске, просторне ни финансијске могућности за поступање по препоруци.¹⁵

Предузеће се додатне мере како би КПЗ Београд – Падинска Скела обезбедио редовну здравствену заштиту. Странци ће бити одвођени и у здравствене установе.¹⁶

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Ситуација са пружањем здравствене заштите странцима смештеним у Прихватилишту је погоршана у односу на претходне посете НПМ. Не само што није омогућено пружање континуиране здравствене заштите, поверљивост података о здравственом стању нити дељење терапије од стране медицинског особља, већ је и уговор којим је било регулисано лечење странаца у оближњем Казнено-поправном заводу у Београду – Падинској Скели, раскинут. До овог је према наводима службеника Прихватилишта дошло, јер је Одељење за материјално-финансијске послове Управе за извршење кривичних санкција било мишљења да Завод не може да се бави продајом услуга лекара и лекова.

Сада се странци којима је потребна медицинска помоћ одводе у Здравствену станицу Падинска Скела, која је део Дома здравља "Др Милутин Ивковић" Палилула, као и у удаљеније Клинички центар Србије и Клиничко болнички центар Звездара, а лекари Казнено-поправног завода у Београду – Падинској Скели пружају медицинску помоћ само у хитним случајевима. Лекарски извештаји о прегледу и здравственом стању странаца/пацијената се налазе у предметима које о њима води Прихватилиште и полицијски службеници деле преписану терапију.

¹⁵ Обавештење о поступању по препорукама из Извештаја о посети обављеној 21. јуна 2016. год.

¹⁶ Обавештење о поступању по препорукама из Извештаја о посети обављеној 12. августа 2016. год.

С обзиром на ограничене људске и техничке капацитете Прихватилишта, странци се до лекара спроводе само у случају погоршања здравственог стања, а не и на редовне контроле нити ради лечења хроничних болести. Поједини странци су се члановима тима НПМ пожалили да су се због промена на кожи, које су могле настати и због услова у којима бораве, обратили полицијским службеницима ради омогућавања медицинске неге, али да нису одведени на лекарске прегледе.

Странци се ван Прихватилишта ради обављања прегледа обично задрже по више сати, а у неколико наврата је била потребна и хоспитализација. Према службеним наводима, болничко лечење је трајало и до 1 месец, а током 2017. године је било и 3 случаја хоспитализације у Клиници за психијатријске болести "Др Лаза Лазаревић", која су трајала по 10 – 15 дана. Трошкове лечења, који могу да буду изузетно високи, сноси Министарство.

Један од странаца са којим је обављен разговор је потврдио да је због здравственог проблема хитно превезен код лекара, да је полицијска службеница чак приметила да му није добро и убедила га да га одведе на преглед, да је збринут и да од службеника свакодневно добија терапију, коју купује својим новцем. С обзиром да се пожалио да ће му ускоро нестати новчаних средстава, од руководства Прихватилишта је добијена информација да је за такве ситуације већ успостављена сарадња са једном хуманитарном организацијом која обезбеђује терапију странцима.

Осим што је странцима који се налазе у Прихватилишту овим очигледно отежан приступ лечењу, непостојања обавезног првог прегледа по пријему у установу, одсуства континуираног здравственог надзора, повреде поверљивости података о здравственом стању и непримерености праксе да немедицинско особље дели терапију, ово истовремено представља додатно оптерећење полицијским службеницима који у случају потребе сада транспортују странце до удаљенијих установа и ствара проблеме безбедносне природе приликом реализације ових спровода. Због наведеног, НПМ сматра да би Министарство унутрашњих послова без одлагања требало да преузме мере да се овај проблем реши.

За тренутне потребе странаца који се овде налазе довољно је, као минимум, обезбедити присуство медицинског техничара неколико сати дневно, који би могао да обави надзор над здравственим стањем свих странаца који се у том тренутку налазе у Прихватилишту, скрининг новопридошлих, организује лекарске прегледе у здравственим установама, дели терапију и обави надзор над хигијенским условима у којима бораве.¹⁷

Према речима руководства, Прихватилиште за странце има могућност да обезбеди услове за рад здравственог особља, пре свега просторије за обављање прегледа, а према пројекту реновирања и проширења капацитета Прихватилиште би требало да добије посебан медицински део.

¹⁷ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, XIX Општи Извештај (2009) 27, објављен 2009. год, пар. 91:

У најмању руку, лице са признатим неговатељским квалификацијама мора свакодневно бити присутно у свим центрима за притворене нерегуларне мигранте. Таква особа треба посебно да обави почетни лекарски преглед новопристиглих лица (нарочито кад је реч о преносивим болестима, укључујући и туберкулозу), прима захтеве за лекарски преглед, обезбеди и издаје прописане лекове, води медицинску документацију и контролише опште хигијенске услове.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће без одлагања обезбедити да у Прихватилишту за странце свакодневно буде присутан квалификовани здравствени радник, који има звање најмање медицинског техничара и који ће обављати медицински скрининг свих новопридошлих странаца, примати захтеве за лекарске прегледе, обезбеђивати набавку и поделу терапије, чувати медицинску документацију и надzirати опште хигијенске услове.

8.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Прихватилиште за странце ће спровести расположиве мере у циљу утицаја на лица смештена у Прихватилишту да одржавају личну хигијену, као и хигијену у простора у ком бораве.

Прихватилиште за странце ће обезбедити средства и опрему.

ОДГОВОР

По пријему странци добијају: четкицу и пасту за зубе, сапун, шампон, прашак за веш и свакодневно су им на располагању средства за хигијену просторија. Полицијски службеници врше контролу хигијенских услова.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Делимично је поступљено по препоруци

Странци са којима су обављени разговори су потврдили НПМ да добијају хигијенска средства и да је у Прихватилишту доступна топла вода. Ипак, поједини су истакли да се дешава да је производима истекао рок трајања: чланови тима НПМ су се уверили да ови странци држе код себе пасте за зубе којима је истекао рок трајања 2008. и 2012. године.

Проблем хигијене просторија је потребно решити редовним одржавањем услова у Прихватилишту (*видети препоруку бр. 2.*).

ПРЕПОРУКА

Прихватилиште за странце неће странцима делити средства за одржавање личне хигијене којима је истекао рок трајања и обезбедиће да сва средства која тренутно странци користе буду у року трајања.

9.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Свим лицима смештеним у Прихватилишту биће омогућено праћење телевизијског програма, а у складу са расположивим могућностима омогућиће се и праћење страних телевизијских канала.

ОДГОВОР

Затражене од Министарства унутрашњих послова набавка новог телевизора и могућност праћења страних канала. Женама омогућено да прате програм у мушком анексу.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Поступљено је по препоруци

У женском анексу је постављен телевизор и на оба телевизора (по 1 у мушком и женском анексу) је омогућено праћење страних канала, пошто су претходно створени технички услови за то увођењем услуге дигиталне сателитске телевизије.

10.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Прихватилиште за странце омогућиће женама са децом дужи боравак на свежем ваздуху.

ОДГОВОР

Имају могућност, уколико временске прилике то дозвољавају и уколико желе.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Потребно је даље праћење

У тренутку посете у Прихватилишту за странце није било деце.

Жене су навеле члановима тима да излазе на шетњу у свом анексу два до три пута недељно. Према службеним наводима, разлог за такво поступање је недостатак припадника полицијских службеника у сменама. Мушкарци са којима је тим НПМ обавио разговор су навели да им је омогућен боравак на свежем ваздуху у трајању око 45 минута, сваки дан.

Сва лица лишена слободе морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Међународни стандарди као минимум захтевају 1 сат дневно боравак на свежем ваздуху,¹⁸ док је кућним редом Прихватилишта предвиђено 2 сата дневно.¹⁹

За омогућавање остваривања овог права у пуном обиму су свакако потребни додатни полицијски службеници (*видети препоруку бр. 13*). До тада, свим странцима који бораве у Прихватилишту би требало омогућити да минимум 1 сат сваког дана бораве на свежем ваздуху.

¹⁸ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, II Општи Извештај (92) 3 објављен 1992. год, пар. 48:

Посебно треба поменути физичку рекреацију на отвореном. Обавеза да затвореницима свакодневно буде дозвољен један сат боравак на отвореном је широко прихваћена као основна гаранција (по могућности, то би требало да буде делом ширег програма активности). СРТ жели истаћи да сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од неповољних временских прилика.

¹⁹ Чл. 18. ст. 1. Упутства о кућном реду и правилима боравак у Прихватилишту за странце 01 бр. 12392/09 од 14. октобра 2009. год:

Странцу се обезбеђује боравак на свежем ваздуху у отвореном и ограђеном делу Прихватилишта, у трајању од два сата дневно. Право на боравак на свежем ваздуху странци користе истовремено, а током боравак на свежем ваздуху могу да шетају, седе, да слободно разговарају и пуше.

ПРЕПОРУКА

Прихватилиште за странце у Падинској Скели ће свим странцима омогућити да најмање 1 сат свакога дана бораве на свежем ваздуху.

11.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Прихватилиште за странце опремиће дечију собу адекватним садржајем за децу.

ОДГОВОР

Опремљено креветима и постељином, врше се консултације са психолозима и педагозима у вези опремања играчкама и едукативним садржајима.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Дечија соба није опремљена садржајем за децу и од последњих посета НПМ у њој нису рађене било какве адаптације ни прилагођавања. Према наводима службеника Прихватилишта, реновирањем објекта ће се обезбедити у потпуности адекватна дечија соба.

Исто као и у погледу услова за боравак пунолетних странаца, НПМ сматра да малолетници који су смештени или ће бити смештени у Прихватилишту до његовог реновирања не би требало да трпе последице неодговарајућих услова. Ово је посебно важно када су у питању малолетници, с обзиром на могуће последице које боравак у затвореним установама може имати по њихов развој. За опремање садржајем за децу (играчке и ствари за едукацију, прилагођен намештај, кречење у одговарајуће боје и сл.) нису неопходна велика финансијска средства и све ствари које би биле набављене би се могле искористити, уколико коришћењем нису дотрајале, и у соби која ће бити обезбеђена након реновирања Прихватилишта.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова опремиће дечију собу адекватним садржајем за децу.

12.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити периодичне посете психолога ради пружања психолошке подршке лицима која су смештена у Прихватилишту за странце.

ОДГОВОР

Психолошку подршку пружају психолози Министарства унутрашњих послова, Завода за здравствену заштиту радника Министарства, UNHCR и невладиних организација. Сарадња ће се интензивирати.

НАЛАЗИ НППМ из 2017. године

Делимично је поступљено по препоруци

У Прихватилишту није успостављено редовно присуство и системска психолошка подршка странцима, већ им ову врсту подршке пружају психолози ангажовани од стране невладиних организација које повремено посећују установу. Од почетка 2017. године је према службеним наводима било око 7 посета психолога.

Поједини странци су током разговора са члановима тима навели да нису разговарали са психологом нити су знали да имају ту могућност.

13.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ће по потреби ангажовати већи број полицијских службеника и службеница у Прихватилишту за странце, у складу са реалним потребама за несметан рад.

ОДГОВОР

У плану је попуњавање упражњених радних места, повремено се ангажују други полицијски службеници.

НАЛАЗИ НППМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Ситуација са кадровима је погоршана од претходних посета, јер су у међувремену 2 полицијска службеника пензионисана, а запошљавања нових није било. Од 36 радних места колико је предвиђено систематизацијом, попуњено је 26. Узимајући у обзир уобичајена одсуства са посла због боловања и годишњих одмора, као и ангажовање службеника на спроводима странаца ван Прихватилишта, које је додатно повећано због потребе да се странци којима је потребна лекарка помоћ воде до удаљенијих здравствених центара, Прихватилиште има проблем са обезбеђивањем довољног броја службеника за извршавање свакодневних задатака.

Недовољан број службеника и њихова преоптерећеност послом се негативно одражавају на атмосферу у местима у којима се налазе лица лишена слободе и утиче на могућност остваривања њихових права и њихове сигурности, као и опште безбедности у установи.²⁰

²⁰ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, XI Општи Извештај (2001), 16 објављен 2001. год, пар. 26. ст. 4. и 5:

Успостављање позитивних односа између особља и затвореника такође у великој мери зависи од тога да ли у затворским просторијама и онима које се користе за слободне активности у сваком тренутку има довољно особља. Делегације СРТ често су сведоци да то није случај. Општи недостатак особља односно неодговарајући распоред дужности, што смањује могућност директног контакта са затвореницима, свакако отежава развој позитивних односа, а још уопштеније посматрано, ствара несигурно окружење како за особље тако и за затворенике.

Тakoђе треба напоменути да у случају мањка особља, може постојати потреба за знатним прековременим радом како би се одржао основни ниво безбедности и устаљени затворски ред. Овакво стање ствари може лако да изазове висок ниво стреса код особља и њихово превремено губљење воље за рад, а то је ситуација која доприноси поспешивању тензија које су својствене свакој затворској средини.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће без одлагања у Прихватилишту за странце ангажовати довољан број полицијских службеника и службеница, у складу са реалним потребама за несметан рад и предвиђеном систематизацијом.

14.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Прихватилиште за странце ће постојеће евиденције водити и у електронској форми.

ОДГОВОР

У Одсеку за прихват и смештај странаца евиденције се воде у електронској форми.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Није поступљено по препоруци

Прихватилиште евиденцију о странцима и даље води ручно, уписивањем њихових личних података у посебну, за то намењену Књигу.

15.

ПРЕПОРУКА из 2016. године

Министарство унутрашњих послова ставиће на располагање Прихватилишту за странце одговарајући број службених возила, потребних за несметано обављање службених задатака.

ОДГОВОР

Управа граничне полиције ће од Министарства унутрашњих послова тражити одговарајући број службених возила.

НАЛАЗИ НПМ из 2017. године

Поступљено је по препоруци

Прихватилишту за странце је од последњих посета обезбеђено 1 ново путничко возило за превоз укупно 9 особа (8 путника и возач), па сада располажу са тим возилом и ткзв. марицом. Поред та два, једно возило је тренутно неисправно. Путничко возило и марица имају вентилацију, а марица, у којој је део намењен за превоз лица одвојен од дела у ком се налазе службеници, нема видео надзор. Између ова два дела се налази заштитна мрежа кроз коју полицијски службеници прате стање лица која се транспортују.